

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Alternativní školy

Implementace ICT do výuky č. CZ.1.07/1.1.02/02.0012 GG OP VK

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Alternativní školy jsou někdy nazývány jako školy hrou, protože jde o školy s jinými metodami a organizací výuky a obvykle se skutečně snaží o přiblížení učiva formou hry, diskuse, problémových úkolů apod. Stejně jako na jiných školách se i zde plní rámcový vzdělávací program.

Typy alternativních škol:

- Waldorfská
- Daltonská
- Jenská
- Montessori
- Začít spolu
- Zdravá škola
- Domácí vzdělávání

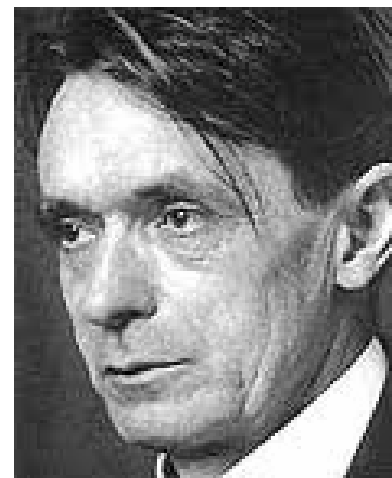
Společným rysem je několik základních znaků:

- malá rozšířenost
- blízký vztah učitel – žák (individuální přístup i domácí vzdělávání)
- menší počet žáků ve třídě i ve škole jako celku
- větší prostor pro žákovo rozhodování
- odlišné osnovy
- větší spolupráce s vrstevníky a zapojování rodičů
- sledování určitého filozofického směru

- Alternativní školy slouží k rozšíření nabídky tradičních státních nebo soukromých škol. Jedná se o předškolní zařízení (mateřské školy), základní i střední školy, které nabízejí přizpůsobivější program pro vzdělávání než tradiční školy. Mají speciálně upravené osnovy, které kladou důraz na v tradičních školách často opomíjené prvky.
- Alternativní školy jsou buď zcela autonomní subjekty, nebo pracují jako součást větší školy, která tak dává prostor pro vzdělání i žákům, kterým většinový styl výuky nevyhovuje zejména z důvodu nějaké specifické poruchy učení.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Waldorfská pedagogika

- Waldorfská pedagogika vychází z filozofického směru antroposofie R. Steinera (1861-1925).
- Antroposofie zkoumá vývoj člověka po stránce fyzické, psychické, sociální a duchovní a v mnoha ohledech se shoduje s moderní vývojovou psychologií.

Implementace ICT do výuky č. CZ.1.07/1.1.02/02.0012 GG OP VK

- Na základě poznatků o vývoji člověka zavádí waldorfská pedagogika do vyučování poznatky a vědomosti přiměřeným způsobem a v přiměřeném období.
- Obdobný způsob vyučování navrhoval již J. A. Komenský (škola hrou, výuka pomocí obrazů), ale až o 300 let později bylo možno jeho ideje v praxi využít.
- Od roku 1919 vzniklo ve světě několik tisíc škol a léčebně pedagogických zařízení.

Počátky waldorfského školství

První waldorfská škola byla založena v roce 1919 ve Stuttgartu. Vznikla z podnětu továrníka Emila Molta, spolumajitele a ředitele cigaretové továrny Waldorf-Astoria (odtud jméno pedagogického směru). E. Molt požádal Rudolfa Steinera o vybudování školy pro děti svých dělníků v souladu s antroposofickou ideou.

Cíle waldorfské pedagogiky:

- **všestranně a harmonicky rozvinuté osobnosti**, výuka rovnoměrně zaměřena na pohybové, intelektuální, umělecké i sociální potřeby dětí
- **zdravé sebevědomí**, díky pozitivnímu hodnocení dětí, které respektuje jejich individuální rozvoj a schopnosti, v široké nabídce činností si každý žák najde alespoň jednu oblast, v níž může vyniknout
- **smysl pro odpovědnost** za vlastní jednání

- **spolupráce** (nikoli soutěž) mezi dětmi, je to průprava pro budoucí zaměstnání, kde je vždy třeba spolupracovat a ne pouze vynikat nad ostatními
- **tvořivost** dětí, probouzí v nich **touhu po poznání** a podněcuje je k **soustavnému rozvíjení** vlastních schopností a dovedností, děti umí smysluplně využít svůj čas a dokážou se ve světě zdravě prosadit
- **spolupráce rodičů** se školou - výchovné prvky jsou přenášeny i do rodinné výchovy, což přispívá k celkové harmonizaci dítěte

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Daltonský plán:

- je metodický způsob výuky, jehož autorkou je Helen Parkhurstová
- byl poprvé zaveden do zkušební praxe v únoru 1920 ve škole Dalton, stát New York
- k nám pronikl díky pedagogovi Václavu Příhodovi

Tři základní principy

- volnost – učit se zacházet se svobodou, získat odpovědnost
- samostatnost – učit se samostatně pracovat
- spolupráce – učit se pracovat v kolektivu

- Hlavní myšlenkou daltonského plánu je odlišná organizace vzdělávání na rozdíl od jiných tradičních směrů.
- Mezi učitelem a žákem existuje určitá úmluva o harmonogramu práce na určité období.
- Žák rozhoduje sám o své práci, sám si určuje tempo a učí se spolupracovat s ostatními žáky.
- Daltonský plán není nikdy jediným systémem ve škole, vždy se zařazuje jako doplněk k tradičnímu školnímu systému.

- Každá škola si sama určuje, jak ho využije. Některé školy vkládají do výuky tzv. daltonské bloky. Jsou to většinou dvouhodinové bloky, které se vkládají do rozvrhu jednou až dvakrát týdně.
- Jiné školy zase využívají daltonský systém určitý týden v měsíci. Vždy je vymezen určitý pracovní plán, který by měl žák v daném období splnit. Po splnění plánu záleží jen na žákovi, jak se rozhodne vyplnit svůj zbývající čas. Většinou to bývají různé připravené úkoly na opakování a rozvíjení učiva nebo určitá zájmová činnost v podobě zájmových kroužků.
- Daltonský plán se využívá především kvůli jeho ideálům a kladům.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jenská škola

- je koncepce rozvinutá v Německu Petersonem
- usiluje o změny ve výchovném prostředí třídy, zavádí tzv. **kmenové skupiny** sdružující žáky namísto ročníkových tříd, u nás prakticky nejsou

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Nejdůležitější rysy jenského plánu

- žáci jsou zahrnuti v tzv. kmenových skupinách přesahujících ročník (například jedna skupina sdružuje žáky od 6 do 8 let věku)
- žáci se neučí podle klasického rozvrhu hodin, ale podle týdenního pracovního plánu, který střídá pedagogické situace rozhovor, hra, práce a slavnost
- děti se učí v tzv. obytném pokoji, na němž se sami podíleli
- ve školách jenského plánu se na závěr roku nevydává klasické vysvědčení

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Montessori škola

- podle italské lékařky Montessoriové, která ro
pedagogické hnutí v oblasti **předškolní vých** ní
- její koncepce zdůrazňuje vliv vhodných vých ů
na rozvoj dítěte v „senzitivních fázích“ dětského života,
hlavní je **aktivizace dětí pomocí pomůcek**
- **utváření nového vztahu dospělého k dítěti**
- **vlastní objevování poznatků samotným dítětem**
- **připravené prostředí**
- **samostatná práce jednotlivce**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- **dělená odpovědnost**
- **trojstupňová výuka** - tato metoda je vhodná zejména pro předškolní věk, případně pro plynulý přechod některých dětí do základní školy a pouze při některé učební látce
  - pojmenování učitelem, označení předmětů, jevů
  - znovupoznání, procvičení s dítětem (nejdůležitější etapa); dítě dává k pojmu předmět, obrázek, slovo, číslice apod.; učitel uplatňuje různorodost nápadů k procvičení
  - aktivní ovládání je vlastně kontrola, zda dítě vše pochopilo a problému rozumí, pojem přichází od dítěte, učitel dítě nezkouší a nehodnotí, ale klade autentické otázky

Začít spolu

- Mezinárodní program **Step by Step ČR** byl vytvořen v roce 1994 v rámci sítě Sorosových nadací a Children's Resource International (Washington, D.C.). Jeho hlavním posláním je budování občanské a otevřené společnosti v nově vzniklých demokraciích a v současné době se tohoto programu účastní 28 zemí střední a východní Evropy, střední Asie a jižní Afriky.
- V České republice byl tento program přizpůsoben specifickým podmínkám našeho vzdělávacího systému a pod názvem **Začít spolu (ZaS)** byl nabídnut jako vzdělávací alternativa školám, které o jeho realizaci projevíly zájem.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- **jak vypadá třída Začít spolu**
třída je rozdělena na tzv. centra aktivity – to jsou vlastně stolky, ke kterým náleží dobře přístupné police s různými materiály podle zaměření centra (uvedla jsem centrum psaní, čtení, matematiky, věd a objevů, ateliér, ale mohou existovat i jiná)
- **jak probíhá den ve třídě Začít spolu**
  - první dvě vyučovací hodiny - povídáním v kruhu, děti si vzájemně sdělí své zážitky a seznámí se s plány na den
  - následuje matematika či čeština, podoba výuky záleží na učiteli, ale obecně by děti měly být co nejaktivněji zapojeny (hry, diskuse, zajímavé úkoly, práce v různě velkých skupinách...)

- o práce v centrech aktivity (asi 45 – 90 min.) - učivo se vztahuje vždy po určitou dobu (např. týden) k jednomu tématu a je vybíráno tak, aby se naplňovaly požadavky školního vzdělávacího programu, každé dítě si vybírá, do kterého centra který den půjde, ale během týdne musí vystřídat všechna centra, zde i plní zadané úkoly – některé samostatně, jiné skupinově, svým tempem i vlastním způsobem

- o hotové práce si děti nejprve samy hodnotí, poté je dávají zhodnotit učiteli nebo hodnotí všichni společně, nakonec je zařadí do své složky (tzv. portfolia), kde se postupně hromadí práce během celého pololetí (roku), a rodič či učitel se mohou kdykoli podívat na pokroky dítěte

Zdravá škola

- je projekt Světové zdravotnické organizace pro Evropu, Evropské unie a Rady Evropy, které dotovaly práci v Národním centru podpory zdraví, jež se stalo koordinátorem pro ČR v roce 1991 (finanční podporu poskytla i dánská nadace, ministerstvo školství a ministerstvo zdravotnictví.), školy, které měly o program zájem vypracovaly podle metodiky „Program podpory zdraví ve škole“ vlastní projekt přizpůsobený podmínkám jejich školy

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Hlavní cíle a zásady Zdravé školy

- zdraví ve Zdravé škole je chápáno jako celkový stav fyzický, psychický a sociální
- Zdravá škola se snaží o celkově zdravou atmosféru ve škole, která spočívá na třech základních pilířích:
  - **pohoda prostředí** (věcného, sociálního, organizačního)
  - **zdravé učení** (smysluplnost, možnost výběru, přiměřenost, spoluúčast, spolupráce, motivující hodnocení, přirozenost, klidná a otevřená atmosféra)
  - **otevřené partnerství** (škola je modelem demokratického společenství, pořádá veřejné akce)

Další prvky, se kterými se na různých školách můžete setkat

- metody a formy školní práce: integrované vyučování, projektová výuka, problémové metody, samostatná práce, svobodná tvůrčí práce, epochové vyučování, v blocích či tematických celcích, kooperativní vyučování, podněty reformních škol, výuka v pracovních a herních koutcích, používání koberců, prvky dramatické výchovy, didaktické hry, učení se v životních situacích
- pohyblivá délka vyučovacích hodin
- netradiční uspořádání třídy

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- o přestávkách k dispozici tělocvičný inventář, tělocvična, dvůr či hřiště
- zavedení tří hodin tělesné výchovy týdně – třetí hodina probíhá například formou projektového vyučování spojeného s turistikou a poznáváním okolí
- další aktivity: soutěže, školní akademie, kulturní vystoupení, sportovní utkání, tábory, jarmarky, výstavy, ozdravné pobyty, výlety, exkurze, jóga, keramika, práce s tiskařským lisem a podobně podle možností
- žákovský parlament, dětské rozhlasové vysílání ve školním rozhlase, vydávání dětských novin

- informace o dětech poskytovány za přítomnosti dětí
- rodiče se mohou účastnit vyučování, např. jako asistenti
- stravování: více zeleniny a ovoce, omezení podílu bílkovin a množství tuků, sójové výrobky, ryby

Domácí vzdělávání

- v ČR bylo experimentálně povoleno 1. 9. 1998
- od roku 2005 je pod novým názvem individuální vzdělávání rovnocennou formou plnění povinné školní docházky na 1. stupni ZŠ a mělo by být umožněno **na všech školách**
- od 1. 9. 2007 probíhá na pěti školách experimentální ověřování individuálního vzdělávání na 2. stupni

Podmínky domácího (individuálního) vzdělávání:

- žáci jsou vzděláváni v souladu s platným standardem základního vzdělávání (tj. v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem, potažmo se Školním vzdělávacím programem školy, na které je dítě zapsáno)
- nejméně dvakrát za školní rok jsou výsledky vzdělávání hodnoceny, tj. žáci jsou ve škole „přezkoušeni“ (někde se jedná spíše o rozhovor nad portfoliem), výsledek hodnocení má být žákům vydáván ve formě slovního hodnocení (podobu mohou navrhnout rodiče)

- doma vzdělávající rodič musí mít minimálně středoškolské vzdělání s maturitou (ale může být udělena i výjimka); v případě 2. stupně ZŠ vzdělání vysokoškolské a musí prostřednictvím zprávy z poradenského zařízení (PPP nebo SPC) doložit „specifické vzdělávací potřeby“ dítěte – např. výjimečné nadání, poruchy učení, problémy v sociální oblasti (což je podmínka ze strany MŠMT, proti které zúčastnění rodiče protestují a řada ředitelů ji nebere až tak doslova)

- škola může vypovědět dohodu o zařazení dítěte do domácího vzdělávání, neplní-li rodiče podmínky dohody
- školy obvykle rodičům pomáhají s vypracováním plánů učiva a s výběrem vhodných učebnic, žáci se mohou účastnit akcí školy (kroužky, výlety...)

Přehled alternativ dostupných v naší republice:

- **Waldorfská** (MŠ, 1. i 2. stupeň ZŠ, SŠ)
- **Montessori** (MŠ, 1. i 2. st. ZŠ)
- **Daltonská** (MŠ, 1. i 2. st. ZŠ, SŠ)

(Tyto tzv. reformní školy ve světě vznikaly v 1. pol. 20. stol.)

- **Začít spolu** (MŠ, 1. st. ZŠ)
- **Zdravá škola** (MŠ, 1. i 2. st. ZŠ, SŠ)
- **Integrovaná tematická výuka** (MŠ, 1. st. ZŠ)